

זבחים ט

משה שווערד

1. שפת אמת מסכת זבחים דף ט עמוד א

בגמ' אטו חטאת ואשם כו' קצת קשה בכל הסוגיא דאיך נוקי קרא על חטאת ואשם ומעשר ובכור דאינו בא בנדבה ואיך שייך לעשותו חטאת דאינו מחויב חטאת ואי מחויב הוא דבר שבחובה אינו בא רק מן החולין:

2. דף על הדף זבחים דף ט עמוד א

בגמ': אטו חטאת ואשם מי לא מיתאכלי וכו'. והקשה במקדש דוד (סי' כ"ח ס"ק ב') (וזה כעין קושית השפ"א הנ"ל) הא אין חטאת בא בנדבה ואיך שייך שיקרב חטאת, ותיירץ דחזינן מהכא דהא דאין חטאת בא בנדבה זה רק כשאדם מפריש חטאת, אבל ע"י מעשה כהן זה יכול להיות חטאת חטאת וליקרב ע"ש

3. ספר איזהו מקומן

אטו חטאת ואשם מי לא מתאכלי - צ"ע
מה שייך שיהא קרבן חטאת בלא
חטא הא אין חטאת באה נדבה כדאיתא
במתני' חולין מא: ובמשנה שקלים פ"א
מ"ה - עי' שעה"מ מעשה"ק יד. ח. בשם
המהר"י אירג"ס שהוכיח מרש"י נדרים ו.
דאין חטאת באה נדבה רק לענין שלא
להקריבו לקרבן אבל קדושת חטאת חלה
על הבהמה ונפק"מ שתלך למיתה, וראה
עוד מקד"ד סי' כח. ב. ד"ה וכוה, ובקרבן
אורה בסוגיין, ומה שביאר בזה בקה"י
נדרים סי' ז'. וע"ע מש"כ לקמן סז. בגמ'
ד"ה עולה"ע.

4. שפת אמת מסכת זבחים דף ט עמוד א

שם בגמ' לשם בכור ומעשר קצת קשה דלא אמר נ"מ ליתן מתן א' וכן בתודה הול"ל נ"מ להיות נאכל ליום ולילה וממילא גם לפי תי' הגמ' דא"א להטעינו לחם יקשה דלהוי תודה בלא לחם כמותר תודה ויהי' נאכל ליום ולילה ונראה דזה עצמו כונת הגמ' דהך מאי נ"מ להטעינו לחם הוא דברי התרצן כלומר דאי יהי' תודה יטעון לחם ג"כ וזה א"א ממילא כיון דאינו יכול להיות כדין תודה ממש מסתברא דדוחין טפי לשלמים דיהי' ככל השלמים ולא כתודה במקצת תודה כנ"ל שוב ראיתי בתוס' שהוכיחו מכאן דמותר פסח נמי נאכל ליום ולילה כדמרבי הגמ' מתודת שלמיו ע"ש ולפ"ז קשה איפכא במעשר ובכור הו"ל להגמ' למימר הנ"מ להיות נאכל לב' ימים דמעשר ובכור לא הוי בכלל תודת שלמיו ודו"ק:

5. ספר חידושי בתרא

קכ"א ט. למאי הלכתא. יש מקשים בכל הסוגיא, נימא נ"מ פשוטה לענין מהו שם הקרבן ושצריך לעשות שאר העבודות לשמה דאל"כ הוי מחשבת שלא לשמה, וכגון אי הוי מעשר ולא שלמים צריך לזרוק לשם מעשר ואם זרק לשם שלמים הוי שלא לשמה, ולכאורה י"ל דשאלו למאי הלכתא אפי' לבן עזאי (ספרא ויקרא פ"ג אות קע"ט) הסובר דשלמים הבאים מחמת פסח אינם נאכלים אלא בלילה וצלי כפסח, דסובר דלא יצאו לקולא כמו שהיה דיגן בהיותם פסח. וא"כ מסתבר

6. תוספות מסכת זבחים דף ט עמוד א

למאי נפקא מינה למילקא עליה בלא יגאל - תימה היכי לקי אחר שחיטה אלא יגאל הא אמרינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לב:) דלאחר שחיטה מדרבנן.

7. עיינ שטמ"ק אות ב'

8. ספר יד בנימין

בתום ד"ה למאי נפק"מ כו' תימה היכי
לקי אחר שחיטה הא אמרי' צנכורות
דלאחר שחיטה מדרבנן עכ"ל. וצ"ע שטמ"ק
שכ' לישנ דמפרכסת כחי' לענין איסור מכירה
ואיסור מדאורייתא. אבל בחזו"א לצנכורות (סי'
כ"צ ד"ק ה') תמה על זה דהא שחיטה ודאי
אינה עושה תמורה, שאין הדבר תלוי בחיות
אלא בקדושה, ושחיטה מקדשה לה, והרי מותר
לזרוק הדם קודם שתנא נפשה ולאכול ולהקטיר
וכיון שכבר נעשה קרבן אינה צדין תמורה
ועיי"ש.

9. ספר יד בנימין

שם בגמ'. ואימא שחטי' לשם תמורה ליהוי
תמורה למאי הלכתא למילקי עלי' כו'.
יש לעי' במאי עסקי' אם בשוחט לשם תמורה
עולה או מטאת א"כ לפי ס"ד דהגמ' דהתמורה
חלה צכה"ג הרי צריך להיות דינו כתמורה
עולה או מטאת דאין נאכל לכל אדם או אין
נאכל כלל כעולה וא"כ איכא נפק"מ טובא
אי הוי כשלמים או כתמורה עולה ומטאת
והגמ' לא קאמר אלא למילקי עלי' בלאו
דתמורה. ועוד הרי כבר ח' בגמ' לעיל דדוחין

לבן נראה דבתמורת שלמים איירי הכא, וכוונת
הגמ' להקשות מנ"ל דכל דשחט, שלמים
ליהוי, אימא אם שחט לשם תמורת שלמים
ליהוי תמורת שלמים למאי הלכתא למילקי עלי'
על לאו דתמורה. ואין להקשות דאימא אה"נ
ועיקר כוונת הכתוב דפסח שלא בזמנו קרב
שלמים ותמורת שלמים כשלמים, דהא פשטות
הגזירה"כ הוא דקרב רק שלמים ממש ולא
תמורת שלמים.

10. רש"י מסכת פסחים דף צו עמוד ב

ושלמים הבאין מחמת פסח - מותר פסח, כגון תמורתו ופסח שנתכפרו בעליו באחר, כך שמעתי... לשון אחר: הבאין מחמת
פסח - חגיגת ארבעה עשר, וזו שמעתי, [וכך קבל רבי].

11. עיינ שטמ"ק אות ה'

12. רש"י מסכת זבחים דף ט עמוד ב

לא זמנו ולא שנתו - ואם שחטו קודם הפסח לשם שלמים כשר ואע"ג דחזי לפסח ראשון.

13. רש"י מסכת מנחות דף פג עמוד ב

מותר הפסח - כגון שהפריש מעות לפסחו וניתותרו (לשלמים) והיינו מותר פסח, ענין אחר שהפריש פסחו ואבד והפריש
אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון והוא מותר פסח מנין שקרב שלמים.

14. רבינו גרשום מסכת מנחות דף פג עמוד ב

מנין למותר הפסח. שאם הפריש פסח ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון זה הוא מותר ומנין שיקריב שלמים:

15. שפת אמת מסכת זבחים דף ט עמוד ב

בגמ' עברה זמנו ולא שנתו לא עברה זמנו ולא שנתו אפטר לפרש עברה זמנו ולא שנתו דחזי לפסח שני למי שנטמא אבל הבעלים טהורין היו וכן לא עברה זמנו היינו דחזי לאחר אבל הבעלים כבר הפרישו פסח אחר אבל אם לא הפרישו פסח אחר וה"ה אחר זמנו והם באמת טמאים דראוי עדיין לפסח שני מהיכי תיתי יהי' דינו כמותר פסח דלהוי שלמים וצ"ע שוב ראיתי בלשון רש"י שהרגיש בזה ופי' דמיירי לענין אם שחטו לשם שלמים דכשר עכ"פ ושפיר מיירי אפי' לא הפרישו פסח אחר*):

(*) אכן במנחות (ד' פ"ג:)
פרש"י דמיירי באחד
והפריש אחר תחתיו ונמלא
הראשון. ושם פרש"י כתי
דפום ווילנא פי' כפשוטו
שהפריש זה לפסחו ושחטו
קודם פסח. ודבריו סותרים
זא"ז ול"ע. ועי' מ"ס
בבלי פסחים (ד' ס'):
י"ל קל"ה:

16. ספר בית אוצר

ב"ר (פ') אין פרה למתים. לי הנמ' זבחים (דף ט' ע"ב)
לענין שאין מת מחכר ע"י קרבן שמביא עליו
אדם חי ולי דוחי רק ככפרת קרבן אבל טעם ענין כפרה ש"ך
שפיר גם במת ע"י חי וכחצול בקדושין (דף ל"א ע"ב) דתוך
י"ב חודש לאחר פטירת אביו אומר ארני כפרת חטאתי וע"פ
סוכה (דף כ' ע"א) ארל ארני כפרת ר' חייא וכו' ע"פ פרש"י דפי'
דלאחר פטירת אחר כן (ולולי פרש"י הי' אפשר לומר דאחר ק'
בחייה ע"ד שאמר ר' ישמעאל בנעשים פרק ב' מ"א בני ישראל
אני כפרתן הי' הן כחשכח ע"י וכו' וכו' (דף י"ח ע"א) כחשכח
וכשהוא מתאדם מאחרים כל העם אומר לו אט כפרתך כי וכו' וכו'
(ד' כ"ג ע"א) בא אביו של חטק ומלאו כשהוא מפרש אחר הי'
הוא כפרתם כי וכו' וכו' ע"פ ס' איתא אני כפרתם כי וע' תוס'
כתובות (דף ק"ה ע"ב) ד"ה וכו' ח"ל והי' איתא בהדיא בסדר
אליהו וז"ל דתלמידי חכמים כפרה להם לישראל בכל מקום
מושבותיהם כי ע"כ והוא בסדר אליהו וז"ל פרק ב' וכו' בתרא
בכמה דוכתי מוכח כפרה אני להם לישראל בכל מקומות מושבותיהם
(ט"ו ע"א) תנחומא (האזיט) אקרא דכפר לעמך ישראל אשר פדת ד'
מכאן שהחיים פדוין את המתים בלוקה ע"פ בלדקה ובספרי
שופטים פ"ה הגיל כפר לעמך ישראל אלן החיים אשר פדת אלן
המתים תלמד שהמתים לריכס כפרה כי וע' אריות (דף ו' ע"א)
כפר לעמך ישראל אשר פדת ד' ראו' כפרה זו שחכר על יולא
מלרים וע"פ דאמר דהוא טעם תנו דמכפרה (עגלה ערופה) החיים
מכפרה נמי לחיים עד יולא מלרים ע"פ וע"פ מביא בכ"ז
דשי"ך כפרה למת ע"י חי [וע"פ סנהדרין (דף מ"ו ע"ב) איבעיא
לכו קבורה משום ביוגא או משום כפרה וברש"י כי היכי דתהוי
ליה כפרה בהמנהג זה שמורדין ומשליין אותו בחיותיו וע"פ
ברש"י ע"פ במשנה ולא היו מתאבלין עליהן (על ארני ב"ד) כי
שיחא ביוגן כפרה לכן וע"פ ע"פ (דף מ"ו ע"א) כי יפה למת
שנפרעין ממנו לאחר מיתה מת לא נאסד ולא נקבר כי. וברש"י
ס' יפה כי ד"ס לו כפרה בך] וי"ל דמשוים עניני כפרה הגיל
מכפרת קרבן דאמר' בה דאין כפרה למתים וכו':

והנה נפיל כלל ז' אות ג' כחכמי שם הדבר דלא ש"ך כפרה
למת ע"י קרבן דהוא משום דבקרנות כחבי אדם כי
יקריב מכם ומת לאו אדם מיקרי כחצול בש"ס כריתות (דף ו'
ע"ב) והארכתי בו לפיל בכלל הגיל וע"כ מת לאו בר קרבן הוא:
והנה י"ל עוד טעם דאין כפרה למתים דהוא משום דהמיתה
מכפרת כפרת הקרבן וי"ל כפרת הקרבן עוד וכדמוכח
בכריתות (דף כ"ו ע"ב) השחא דאמרת כי מחידע ליה מיימי
השחא אשם תלוי למת בא אר' וירא שאם מת מת בלא שן מחקק
לה רבא מת מיתה ממרקת כי וכו' עוד בשבועות (דף ח' ע"ב)
לענין שפיר הנפשה בפנים דתולה על ש"ס בה ידיעה בתחילה ואין
בה ידיעה בסוף עד שיחודע לו ויביא חטאת ע"פ דפרק וכו' מלאך
שאינו מכפר למת תולה אר' וירא לומר שאם מת מת בלא שן אל
רבא חס מת מיתה ממרקת כי וי"ל לפי' דמיתה מכפרת רק
כפרת קרבן אבל אין בה כח שאר כפרות דמייחנא דאלי' חיקדי
מכל הק' דוכתי דמייחנא דשי"ך כפרה למת ע"י חי בלדקה ובדומה
ואתא הי' כבר כפרה המיתה וכמוכח [ויל"ע קל"ה לפי מה
שהפנתי במ"א בחידושי דמאבר ע"פ דעת אין המיתה מכפרת
עליו כיון שהמיתה ע"פ פנייה ומביא בתמורה (דף כ' ע"ב)
דאין אדם מחכר בדבר הכא בעבירה ע"פ וא"כ חיקדי אשחיות
הך כללא דאין כפרה למתים דהוא מביא בכמה דוכתי דלפי דבריו
יומלא דמשכחת הבאת קרבן על מת שאיבד ע"פ דעת ולא כפרה
לו המיתה וע' רש"י כריתות (דף כ"ו ע"ב) ד"ה לא דאחא דתק'
ע"פ המפרש חטאתו ומת לא יביאט כח אחריו כי ח"ל לא יביאט
כח אחריו על חוב שלו וא"ל על חטא האב דאין כפרה לאחר
מיתה ע"כ וא"כ חיקדי שאר אין טעם הוה מספיק דלפי הע"ס

• עיין עוד שם

17. בית יוסף על או"ח סימן רפד

ז. כתוב עוד בשבלי הלקט (סי' פא) אחר קריאת התורה נהגו להזכיר נשמות ולברך העוסקים בצרכי ציבור וכתב ה"ר בנימין לפי ששבת הוא יום מנוחה דוגמא לעתיד לבא ויום שגם המתים נוחים בו ואינם נדונים ראוי להזכירם למנוחה ולברכה ולהתפלל עליהם וכן מברכים על העוסקים בצרכי ציבור וצדקה וגמילות חסדים והמתקנים נר למאור ומעילים או כל דבר לכבוד התורה והעוסקים בתורה והחי יתן אל לבו כמה גדול שכר העוסקים בתורה ובמצות ומה שנהגו להזכיר נשמות ולפסוק צדקה בעד המתים שיועיל להם מצאתי בשם ה"ר שניאור שמעתי שיש בדרש (ספרי סוף פ' שופטים) כפר לעמך ישראל אלו החיים אשר פדית אלו המתים [שמחכפרין בממון החיים ובספרי (סוף פ' שופטים) אינו כן והכי איתא התם כפר לעמך אלו החיים אשר פדית אלו המתים] מגיד שהמתים צריכין כפרה נמצינו למדים ששופך דמים חוטא עד יוצאי מצרים ונראה דעל זה סמכו העולם בהא דאמרינן פ"ק דקידושין (לא ע"ב) אומר הרי אני כפרת משכבו (ו) תוך י"ב חודש שמע מינה דמתכפרים המתים בחיים [ב]גופם והוא הדין בממונם ...

18. ילקוט ראובני על התורה - פרשת שופטים [אות קכח]:

כפר לעמך ישראל וגו'. גם לאחר מיתה יכולים הרוחות לחטוא ולהעניש כענין רוח של נבות, לכן נותנים צדקה בעד המתים, ואם הם זכאים אזי יתפללו על הנותנים ועל אשר להם:

19. ספר השל"ה הקדוש - ווי העמודים - פרק טו

ואם כן משמע מזה שצדקה אינה נוהגת במתים, ואיתא בספרי (דברים כא, ח) כפר לעמך ישראל אשר פדית ראוייה כפרה זו שתכפר על כל יוצאי מצרים, (טוב ויפה לנודר נדרים וליתן צדקה עבור המתים) ובספר חסידים בסימן תתשע"ז הביא זה, והאריך שמה לומר ומכאן תקנו שנודרים צדקה שייטב לאותן שכבר מתו ומועיל למתים שהחיים מתפללין עליהם וכן הצדקה שנותנים עבורם וצדקה תציל ממות בעולם הזה ובעולם הבא

20. ספר חסידים - סימן תתשעא

כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' (דברים כא ח), אמרו ראוייה כפרה זו שתכפר אף על יוצאי מצרים, כלומר על כל המתים שיצאו ממצרים, ואיך יכול המעשה לכפר על מי שלא עשאה בחייו, והלא חטאת שמתו בעלי' למיתה אזלא, שאין כפרה לאחר מיתה, כי בחבלי מות האדם נתכפרו לו עונותיו, אלא כך אמר הקב"ה ברא מזכי אבא, כגון שהאב חוטא ונותן את בנו ללמוד תורה ומעשים טובים, הואיל וע"י האב זכה הבן, ברא מזכה אבא. ואם האבות צוו לבנים לעשות דברים לאחר מותן, הרי כשעשו הבנים כאלו יעשו האבות. ומכאן תקנו שנודרין צדקה שייטב לאותן שכבר מתו, ומצינו שהמתים מתפללים על הבנים, שנאמר (שמות טז יד) ותעל שכבת הטל, פילול שכיבת שוכבי קבר. וכן מועיל למתים שהחיים מתפללים עליהם, אן צדקה שנותנים עליהם. וצדקה תציל ממות (משלי יא ד), ממות שבזה העולם וממות שלעתידי, שהרי שמואל ביקש על לוי בברכות. וכ"ש אם נותנים צדקה בשבילו, כי מה לי תפלה מה לי צדקה. ודוקא בעוה"ז יכול להטיב לנפש המת, ואם שתק בעוה"ז ולא ביקש, גם לא יבקש לעתיד, ואם ביקש בעוה"ז מטיבין למת. ור' מאיר אמר כשאמות אעלה עשן מקברו דאחר, ור' יוחנן אמר אקחנו מגיהנם, ולמה לא יכלו לעשות כן בחייהם כי רבו פשעיו של אחר, אם לא שר' מאיר בכח עשה וכן ר' יוחנן לאחר מותם, שהשוער נדחה מפניהם, ולא היו יכולים לעשות בחייהם בבקשה. והמתים מתווכחין בבית דין של מעלה, והצדיקים עושים ביניהם שלום. ופעמים שלא ימחול עד שמקבל עליו להעשות שום דבר צער לזרעו:

21. שפת אמת מסכת זבחים דף ט עמוד ב

שם בגמ' בעי רבא חטאת חלב ששחטה עמ"ש חטאת טומאת מקדש וקדשיו מי אמרי' כרת כמותה או דלמא אין קבוע כמותה ומשמע מלשון הגמ' דפשיטא ל' דחטאת דשמיעת הקול וביטוי שפתים דאינה בכרת ודאי לא חשוב מחויב כפרה כמותה ותמהני על הרמב"ם ז"ל שסתם וכו' (פט"ו מפסוה"מ) דלשם מי שמחויב חטאת אפי' חטאת שאינה קבוע פסולה ואפי' אי נפרש פסולה מספק כיון דנשאר בתיקו מ"מ הו"ל לפרושי דדוקא חטאת טומאת מקדש וקדשיו דהוי בכרת כלשון הגמ' וקצת יש להסתפק בלישנא דרבא אין קבוע כמותו אי מיירי דוקא בעני דיכול באמת להביא עוף או אפי' בעשיר ואע"ג דהעשיר מחויב כפרה קבוע כמותו מ"מ שמה יעני ויכול להיות פטור בעוף וצ"ע דאי האיבעיא בעשיר י"ל דבעני ודאי לא הוי מחויב כפרה כמותו וכן מסתבר קצת

22. עורך השולחן העתיד [קדשים ס' קנ אות ו']

ו. ואע"ג דעל מי שהוא חייב חטאת שאינה קבועה הוי בעיא בגמ' שם אם מקרי מחויב חטאת כמותו אם לאו, פסקה הרמב"ם לחומרא, דא"א להכשירו מספק. ומ"מ קשה ואיך יביא קרבן אחר מספק. ולכן נ"ל דהרמב"ם ס"ל דאע"ג דבכאן נשאר בספק, מ"מ מדאמרינן לעיל (ז, א) דחטאת ששחטה על מי שאינו מחויב כלום פסולה והוא הדין האחרון שנתבאר, והנה הרמב"ם כתב הטעם שמה מחויב הוא ואינו יודע וקיצר בדבריו ובגמ' אמרו שאין לך אדם בישראל שאינו מחויב עשה ואמר רבא חטאת מכפרת על חייבי עשה וכו' ע"ש, וכיון דחייבי עשה מקרי מחויב כמותו ק"ו בחטאת שאינה קבועה דמקרי מחויב כמותו. [ואע"ג דבשניהם הוי רבא, י"ל דבתר מימרא זו פשיט ליה בעייתו].

23. איתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה רבי יוחנן אמר פסולה ... רבי יוחנן אמר פסולה מחשבין עבודה לעבודה וילפינן ממחשבת פיגול

- **שפת אמת מסכת זבחים דף ט עמוד ב**
שם בגמ' וילפי' ממחשבת פיגול קצת קשה איך נלמד מחשבה על פסול מחשבה מפיגול דהתם הוי על מעשה איסור להקטיר שלא בזמנו אבל מחשבה לחשוב מחשבת פסול בעבודה אחרת אכתי מנלן וצ"ל דפשיטא לר"י דכיון דעבודה שלא לשמה פסול בחטאת הוי כמעשה איסור בעצמה מיהו לעיל אמרין דשאני פסולה בגופא ממחשבה בעלמא

- **רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק טו הלכה י**
שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה הרי זו פסולה, לפי שמחשבין מעבודה לעבודה, וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה.

- **משנה למלך הלכות פסולי המוקדשין פרק טו הלכה י**
שחטה לשמה וכו'. דע דכתבו התוס' בפ"ק דזבחים (דף ט') ד"ה מחשבין דדוקא משחיטה לזריקה מחשבין אבל משחיטה לקבלה לא דהא מפיגול יליף לה ופיגול לא הוי במחשבה דשחיטה לקבלה וכן ק"ו דרב אשי דיליף משינוי בעלים לא הוי אלא משחיטה לזריקה. ודע דלאו דוקא משחיטה לזריקה דה"ה מקבלה לזריקה או מהולכה לזריקה. ולא מעטו התוס' אלא מחשב מעבודה לעבודה שאינה זריקה אבל מחשב באחת משלש עבודות לזריקה מחשבין דומיא דפגול ומק"ו דרב אשי נמי נלמד וזה פשוט:

- **הגרי"ז על מסכת זבחים דף י ע/א**
עוד בענין הנ"ל מחלוקת בין ר"י ור"ל אם מחשבין מעבודה לעבודה, ויש לחקור אם הפסול הוא מחמת כונה שלא לשמה בזריקה, והכונה, דזהו ודאי דאין חלות פסול מחשבתו בזריקה היא, שהרי עדיין לא זרקו, ומאי פסול שייך בו, אלא הכונה בזה דעיקר חלות מחשבתו בזריקה היא, והא דמיפסיל שחיטתו הוא מטעם מחשבתו על הזריקה, או דאפשר לומר דמה שמחשב בזריקה שלא לשמה, נחשב כאילו חשב שלא לשמה בשחיטה, והפסול אינו מחמת מחשבתו בזריקה, אלא דמיחשב כאילו חשב בשחיטה עצמה שלא לשמה, ובזה אתי שפיר ראית הגמ' מפיגול, והרי שם אין הפסול מחמת מחשבתו בזריקה, שהרי אם חשב מחשבה זו בזריקה לא התפגל, ומאי ראייה הוא למחשבת שלא לשמה, וע"כ חזינן דעיקר ראיתו היא דכשחשב על עבודה אחרת איזה מחשבה שהיא, מיחשב כאילו חשב בשחיטה גופא. ומה"ט א"ש ג"כ מאי דאיתא בירושלמי (פסחים) דמחשבין מעבודה לעבודה מיקרי לשמה ושלא לשמה, והרי דחשבין כאילו חשב בשחיטה עצמה שלא לשמה, דאם נאמר דפסולו הוא מחמת מחשבתו בזריקה, לא מיקרי זה לשמה ולשלא לשמה, שהרי בזריקה לא חשב כי אם שלא לשמה, וגם מדין מחשבין מעבודה לעבודה גבי עכו"ם דמדמה הגמרא לזה, חזינן ג"כ דאין פסולו מחמת מחשבתו בעבודה השניה, שהרי בעכו"ם אין זה שייך כלל לפסולי מחשבה, אלא עיקר האיסור הוא מחמת שעשה מעשה לעכו"ם, ואם כן איך שייך לומר דמחשבתו בזריקה תפסול השחיטה, והרי אין זה כלל מפסולי מחשבה, ואיך יתכן הדבר דנחשיב מחשבתו לזרוק לעכו"ם למחשבה לעשות השחיטה לעכו"ם, אלא ע"כ הטעם הוא משום דחשבין כאילו עשה שחיטתו במחשבה שלא לשמה, וכמו"כ בעכו"ם חשבין כאילו שחט במחשבת עכו"ם:

- **ספר מקדש דוד - קדשים - קונטרס מעניני קדשים סימן ז**
(ג) בזבחים (ט'). פליגי ר"י ור"ל בשחט לשמה לזרוק דמה שלא לשמה אי פסול ע"ש ויש לחקור לר"י דאמר פסול דמחשבין מעבודה לעבודה אי הפסול משום דהוי שחיטה שלא לשמה כיון דבשעת שחיטה חשב מחשבת שלא לשמה אפילו על עבודה אחרת חשיב שחיטה שלא לשמה או הוי כזריקה שלא לשמה כיון דשחט ע"מ לזרוק שלא לשמה איכא מחשבת זריקה שלא לשמה ולא בעינן דוקא שיחשוב בזו עבודה עצמה אלא אפילו חישב בשעת עבודה אחרת ג"כ מהני והוי זריקה שלא לשמה, והנה הרמב"ם ז"ל כתב פט"ו מפסה"מ ה"י שחטה לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרוק דמה שלא לשמה ה"ז פסולה לפי שמחשבין מעבודה לעבודה וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסול ע"ש היינו דס"ל דהפסול הוא בזריקה ולא בשחיטה דהוי כאילו חשבה בשעת זריקה, והנה יש לעיין דזה דמחשבין מעבודה לעבודה ילפינן לה בזבחים (י'). משינוי בעלים דשחט לזרוק לשם פלוני פסול וליכא למימר דהתם נמי בשחט לזרוק לשם פלוני הפסול הוא בזריקה דהוי כמו שזרקו אח"כ לשם פלוני דא"כ מאי איבעי לן בפסחים (ס' ע"ב) פסח ששחטו בשאר ימות השנה בשינוי בעלים אי הוי עקירה שינוי בעלים כשינוי קדש דמי ומכשיר הואיל ושינוי קדש פוסלו בזמנו ושינוי בעלים פוסלו בזמנו מה שינוי קדש הפוסלו בזמנו מכשירו לאחר זמנו ע"ש ושחטו בשינוי בעלים היינו ששחטו לזרוק דמו שלא לשם בעלים ואי נימא דהפסול בעלמא בשחט לזרוק שלא לשם בעלים הוא בשעת זריקה דהוי כחישב בשעת זריקה איך אפשר להיות בזה עקירה הא עקירה בעינן בשעת שחיטה דאם יחשוב בזריקה שלא לשמה אין כאן עקירה ובשעת שחיטה עדיין ליכא פסול ואף דאפשר דגם להרמב"ם ז"ל דהפסול הוא דהוי כמו שזרקו שלא לשמה מ"מ תכף כששחטו נפסל כיון דאין הדם רואי עוד לזריקה דלא אפשר עוד לעשות זריקה כהלכתה דהא לעולם תהיה הזריקה שלא לשמה הוי כנשפך או נפסל הדם דתכף נפסל הקרבן משום הדם אינו עוד רואי לזריקה מ"מ לענין עקירה בעינן פסול מחשבה והפסול מחשבה שלא לשמה אינו אלא בשעת זריקה:

סימן ח

בענין מחשבין מעבודה לעבודה

זבחים ד"ט ע"ז איתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה רי"ח אמר פסולה וכי מחשבין מעבודה לעבודה דילפינן לה מפיגול [ור"ח מסיק דילפי' לה ממחשבת שינוי בעלים] וז"ל הרמב"ם ז"ל פט"ז מפסוקהמ"ק כ"י שחטה לשמה וחיטב בשעת שחיטה לזרוק דמה שלי"ש כ"ז פסולה לפי שמחשבין מעבודה לעבודה וזאת המחשבה שחיטב בשעת שחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה עכ"ל, מבואר דבזמן דהמחשב בשעת שחיטה אשעת זריקה, דדון כמחשבה פסולה בשעת זריקה ולא כמחשבה פסולה בשעת שחיטה, ומקור ד"ז נראה פשוט שהוא מהא דגרסינן בפסחים דף ע"ח ע"ב שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח עלמו כשר ואדם יולא זה יד"ח בפסח ומבואר בגמרא העם משום דאין מחשבת אוכלין בזריקה [דק בשחיטה פסלה תורה מחשבת שלא לאוכליו כדילפינן לה בפסחים דס"א ע"ש] וכ"פ הרמב"ם ז"ל פ"ב מק"פ כ"ו דהפסח כשר [אלא שפוסק דאינו יולא זו יד"ח והעם יבואר אי"ה להלן] והשתא אס"ד דמחשבה בשעת שחיטה על הזריקה נקראת מחשבה פסולה בשחיטה הא שפיר

ראוי שיפסול זו מחשבת שלא לאוכליו אט"כ דהוי נגדר מחשבה פסולה בזריקה ואין מחשבת אוכלין בזריקה.

אולם החוס' פסחים דס"א א' ד"ה שחטו כחצו דדוקא בשחטו למולין ע"מ שיחכפרו זו ערלים פוסל ר"ח אצל בזרקו לשם ערלים אפילו ר"ח מודק דכשר דכא אין מחשבת אוכלין בזריקה כו' כרי מבואר דבשחטו ע"מ שיחכפרו זו ערלים זהו מחשבת אוכלין בשחיטה ומש"ה הוא דפסול וע"ש עוד דגרסי דכח"כ דדף ע"ח שחטו לאוכליו וזרק דמו שלא לאוכליו ולא גרסי כה"ג דחשב בשעת שחיטה על מנת לזרוק דמו שלא לאוכליו כו"ל מחשבה בשחיטה ובשחיטה הא איכא מחשבת אוכלין ע"ש] ומבואר דדעת החוס' הוא דצמחשבה בשחיטה על הזריקה כו"ל מחשבה פסולה בעבודה שעושה עכשיו דהיינו דבשחיטה ודלא כשיטת הרמב"ם ז"ל.

והנה החוס' בוכיחו שיטתם מהא דאמרין התם לר"ח ששחטו למולין להחכפר זו ערלים פסול, והרי מחשבת ערלים דמי לפסולא דשלא לאוכליו דתרווייכו הם דין מיוחד בשחיטה הפסח ומחד קרא נפקא מאיש לפי אכלו חכוסו ע"ש [ואין זה מדין שינוי בעלים דבשינוי בעלים לא הי' פליג רבב שברי עיקר דין ש"כ הוא צמחש בשחיטה לזרוק שלי"ש, אלא מיירי שבערל או החולה חקן מנויים עליו וכל פסולו הוא מדין שלא לאוכליו המיוחד בפסח כדפי' רש"י ז"ל שם] הרי להדיא דצמחש בשחיטה על הזריקה הוי מחשבה דשחיטה ופוסל זה שלא לאוכליו [דודאי גם ר"ח מודק דעיקר הדין דאין מחשבת אוכלין בזריקה שהוא פשוט צ"ס] ולבאר שיטת הרמב"ם ז"ל כתב בחידושי מרן הגר"ח ז"ל, צ"ב מק"פ כ"ו דלפי המסקנא בפסחים שם דף ס"ב מבואר דכא דשחטו למולין להחכפר זו

ערלים פסול לרב חסדא הוא מדין שינוי בעלים וסובר הרמב"ם ז"ל דלאו משום דאין הערלים מנויים עליו הוי ש"כ, אלא אפילו צמנויים עליו מ"מ לא נחשבו בעלים כיון שאינם ראויים לזאת זו אינם בעלים דכפרה, ומבואר שם בגמרא דאף על פי דשינוי בעלים אינו פוסל אלא צמנויים כפרה כמותו מ"מ סובר ר"ח דערל מקרי מחוייב כפרה כמותו כיון דאי בעי מתקן נפשי ע"ש ולפי"ז שפיר י"ל דצמחש מעבודה לעבודה הוי מחשבה בזריקה ולא בשחיטה ואין כאן כלל דין מחשבת אוכלין דכל הפסול דפוסל ר"ח בשחטו למולין להחכפר זו ערלים אינו אלא מדין שינוי בעלים כו"ל, והא דבשחטו לאוכליו ע"מ לזרוק דמו שלא לאוכליו כשר נוחא כיטב דזקן וחולה שאני דנחשבין אינם מחוייב כפרה כמותו כיון שאינם ראויים להקריב פסח ודוקא ערל נחשב מחוייב כפרה כמותו מטעמא דמבואר בגמ' דאי בעי מהיל ומתקן נפשי וממילא גבי שלא לאוכליו דהיינו חולה וזקן שאינם יכולים לאכול כזית דאין צידם לתקן עומן שפיר נקראים אינם מחוייבים כפרה כמותם ומש"ה מבואר בסוגיא דדף ע"ח דכשר דאין כאן מדין ש"כ, ומדין מחשבת אוכלין אין כאן לפי שהשחיטה ע"מ לזרוק שלא לאוכליו הוי מחשבה בזריקה ואין מחשבת אוכלין בזריקה [ועפ"י] מבואר בגר"ח ז"ל מה שפוסק הרמב"ם ז"ל דבשחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו שהפסח כשר ואינו יולא זו יד"ח, והוא כשיטתו צ"י מפסוקהמ"ק כ"ה דבשחט על מי שאינו מחוייב כפרה כמותו כשר ואינו מרבה], כל זה דברי מרן הגר"ח ז"ל שם.

והנה מפשטות דברי הרמב"ם ז"ל שכתב דזאת המחשבה שחשב בשעת שחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה משמע לכאורש שהשחיטה עלמה אין זה שום פסול וביכא דלא זרק אח"כ כלל אין כאן פסול מחשבה ורק כשזרק אח"כ נחפס בזריקה המחשבה דשעת שחיטה וכו"ל

זריקה במחשבת שלישי, וכשלא זרק כלל אין צו שום פסול מחשבה רק דאז פסולה מחמת חסרון הכשר הזריקה. אבל א"ל לומר כן מהא דאמרי ואזרו לעומי השוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז וכו' ריו"ח אמר אסורה דמחשבת מעבדה לעבדה, ומשמע ודאי בפשיטות דמשעת שחיטה נאסרה אע"פ שלא זרק אח"כ כלל לע"ז כדאמרי השוחט וכו' אסורה, וכן מבואר בתוספי כאן דר"ל דאמר מותרת ומ"מ גברא חייב מיתה כמבואר בסנהדרין היינו דמשעת שחיטה נתחייב מיתה אע"פ שלא זרק לבסוף, והיינו משום דעיקר פלוגתא דריו"ח ור"ל הוא אשעת שחיטה כדאמרי השוחט כו' אסורה ומוכה דכזר נקראת השחיטה, שחיטה במחשבת ע"ז, מדנפסלה מיד.]

ועוד דהתוס' חולין דל"ט ד"ה מקום כתבו דבהמה שנשחטה בלא מחשבת פסול ואחר כך זרק דמה או הקטיר חלבה לע"ז לא נאסרה בהמה כלל [כיון שלא עשה מעשה בגוף הבהמה] כדמוכח מעובדא דטויטי דאמרו דמא ותרצא לידון ובישרא לדידכו ושרוי ר"י ע"ש אע"פ שהטויטי זורקים ומקטירים לע"ז [ולדעת רש"י ז"ל חולי י"ל דהתם שאני שכזר נתנו הכשר לישראל ואין אדם אוסר דש"ש*] ואכמ"ל] וכן מבואר להדיא בתוספתא ע"ש בתוס' וא"כ א"ל לומר דבשוחט ע"מ לזרוק לע"ז אין בהשחיטה שום פסול ורק שהזריקה נחשבת זריקה לע"ז, דהא בזריקה עצמה לע"ז לא נאסרת הבהמה לשיטת התוס' ומוכרח דבשוחט ע"מ לזרוק לע"ז מקרי מחשבת ע"ז בהשחיטה עצמה וזה דלא כדמשמע לכאורה מהרמב"ם ז"ל דרק על הזריקה הועילה המחשבה דשחיטה להחשב זריקה במחשבת פסול.

ולזאת נראה פשוט דגם להרמב"ם ז"ל
היו מעשה השחיטה שחיטה פסולה,

והפסול חל מיד בשעת שחיטה*) אלא דאין זה מדין שחיטה במחשבת פסול אלא מדין זריקה בפסול דהשחיטה נדונה כזריקה דכל מחשבת הפוסלת בשעת זריקה פוסלת נמי כשחושב אותה בשעת שאר עבודות על הזריקה ודינה כדין מחשב בשעת זריקה עצמה וזהו שכתב הרמב"ם ז"ל שזאת המחשבה שחשב בשעת שחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה כלומר דין מעשה השחיטה במחשבה זו כדין זורק במחשבה זו ועכ"פ השחיטה עצמה נידונה כזורק במחשבה זו ונפסלה שפיר מעכשיו אלא דנפק"מ בזה שדינה כדין זורק במחשבה זו [ולא כדין שוחט במחשבה זו] לענין מחשבת אוכלין בפסח שאת"ל שהוא כדין מחשבה בשחיטה פוסל זה שלא לאוכליו ואת"ל שדינה כדין זורק במחשבה זו לא פסל זה המחשבה שאין מחשבת אוכלין כזריקה, אבל אפי' אי דינה כדין זורק היינו דהשחיטה עצמה נידון כזורק בלתי מחשבה ונפסלה על ידי מעשה השחיטה עצמה ומש"ה שפיר נאסרה בהמה מיד כששוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז דדינו כאילו אותה שחיטה זריקה היא וכו"ל כזרק לע"ז עכשיו וזרק לע"ז הא פסולה לשיטת רש"י ז"ל.

ואפילו לשיטת התוס' חולין כ"ל דזורק לע"ז לא נפסלה הבהמה אחי שפיר דהא דאין הבהמה נאסרת ע"י מה שזרק דמה לע"ז לאו משום דמחשבה דזריקה אין לה כח לאסור, אלא משום דלאסור הבהמה מדין הקרובות א"ל אח"כ עשה זה מעשה וכשזורק דמה לע"ז ליכא מעשה בגוף הבהמה, הדע דהא הדם שפיר נאסר כשזורק לע"ז כמבואר שם בתוס' חולין כ"ל הרי דהזריקה לע"ז שפיר אוסרת ורק את הבהמה אינה אוסרת להתוס' משום דלא עבד שום מעשה תקרובות בגוף הבהמה וכ"ז בזורק אבל בשוחט ע"מ לזרוק לפמשי"ת דהשחיטה עצמה נידונה כזורק שפיר נאסרה הבהמה דהא

(*) העירוני ש"כ ה"ח נ"ז ל' בחולין.

(*) העירוני ש"כ מ"ו בירושלמי פ"ה דפקחים ה"ב.

עציד זה עכשיו מעשה לשם ע"ז וכהי
 שהשחיתות ע"מ לזרוק דינה כזריקה מ"מ
 הא הו"ל כזריקה על ידי מעשה צגוף
 הצהמה ושפיר נאסרה, ולא דמי לשוחט
 ע"מ לזרוק דמו ב"ז לאוכליו דכשר להר"ם
 ז"ל משום דזריקתו שלמה ליכא דין מחשבת
 אוכלין והשחיתות דינה כזריקה במחשבת
 אוכלין דהתם עבודה הזריקה מופקעת
 מתורת פסול מחשבת אוכלין וה"ה שוחט
 ע"מ לזרוק במחשבת אוכלין שאינו אלא
 כאילו מחשב בשעת הזריקה אצל בע"ז אין
 הזריקה מופקעת מדין מחשבת ע"ז שהרי
 הדם נפסל במחשבת זו ורק הצהמה משום
 דלא עבד זה מעשה לא נאסרה ובשחיתות
 ע"מ לזרוק דמה כבר איכא מעשה צגוף
 הצהמה לפמשי"ת שהשחיתות במחשבת זו
 נחשבת כזריקה במחשבת זו.

ועפ"ז יבואר מה שהעיר בק"א בשוחט ע"מ
 לזרוק דמה שלי"ש דפסול דזה פשוט
 דשוחט ע"מ להקטיר חלבה שלי"ש שהוא
 כשר, דהא לא אמר ריו"ה אלא בשוחט ע"מ
 לזרוק שלא לשמח דהיינו במחשב על עבודה
 הדם, והטעם פשוט דהא הקטרה שלמה
 כשרה שלי"ש וא"א שמחשב עלי' יחי חמור
 מאילו עשה הדבר עלמו במחשבת זו, וא"כ
 למה בשוחט ע"מ לזרוק דמה או להקטיר חלב
 לע"ז. אסורה הרי אלו הקטיר חלבה במחשבת
 זו לע"ז לא היה נפסל וכן כזריקה דעת
 החוס' הוא דבזרק לע"ז לא נאסר הכשר
 ולמה תיאסר כששוחט ע"מ לזרוק או
 להקטיר לע"ז, ומ"ש משוחט ע"מ להקטיר
 שלי"ש דלא נפסל וע"ש בק"א מש"כ בזה ויש
 לפלפל בדבריו ז"ל כאשר יראה המעיין,
 ולפמשי"ת מבואר הדבר היטב דודאי הקטרה
 שמופקעת מדין שלי"ש ה"י כששוחט ע"מ
 להקטיר שלי"ש לא עדיף ממקטיר שלי"ש
 דכשר, אצל זריקה לע"ז אינה מופקעת מדין
 תקרובות ע"ז דהא הדם נאסר ורק שהצהמה
 לא נאסרה משום דלא עשה זה מעשה צגוף
 ולא נעשית תקרובות ע"י מחשבת בלא מעשה

צגוף וכן בהקטרה אותו חלב הנקטר נעשה
 תקרובות ונאסר ורק הצהמה שלא נעשה זה
 שום מעשה לא נאסרה ומש"ה בשוחט ע"מ
 לזרוק דמה או להקטיר חלבה שפיר נאסרה
 דהכא כבר איכא מעשה צגוף ואפי' אי
 נדונה כזרק או מקטיר לע"ז נאסרה הכא
 כיון דעציד זה מעשה וכי"ל.

ואולם לדעת החוספות פסחים הג"ל
 דאע"פ דאין מחשבת אוכלין כזריקה
 מ"מ בשוחט ע"מ לזרוק שלא לאוכליו פסול
 משום דהו"ל במחשבת אוכלין בשחיתות לכאוי
 ילא דין חדש דגם בשוחט ע"מ להקטיר שלא
 לשמח יכא פסול אע"פ דליכא תורת שלא
 לשמח כלל בהקטרה מ"מ הא הו"ל במחשב
 שלי"ש בשעת שחיתות וכן אטו נאמר כשיחשב
 בשעת שחיתות ע"מ לאכול שלי"ש תכא פסולה
 מה"ט דהו"ל במחשב שלי"ש בשחיתות.

וגר"א דהתוספות לשיטתם שכתבו הכא
 בד"ה מחשבין מעבדו לעבדו
 כדאמר בגון משחיתות לזריקה, אצל משחיתות
 לקבלה [ששוחט ע"מ לקבל דמה שלא לשמח]
 לא, דהא מפיגול יליף לה וק"ו דר"ב אשי
 דיליף משינוי בעלים לא הוי אלא משחיתות
 לזריקה כמו שינוי בעלים, ומבואר דאע"פ
 דשיטת החוס' [פסחים] דמעבדו לעבדו
 נידונה מחשבת בשעת שחיתות, מ"מ אין זה
 אמור אלא כשמחשב על מה ששינוי בעלים
 נתפס [לפוס מסקנא דר"א דילפינן ד"ז
 משינוי בעלים], וכיון דש"כ ליכא אלא
 במחשבת על הזריקה ממילא גם בשלי"ש ליכא
 דינא דמחשבין מעלי"ט אלא במחשב על
 הזריקה.

והא דשוחט ע"מ לזרוק או להקטיר לע"ז
 אסורה אע"פ דמחשבת שינוי בעלים
 ליכא על כזריקה, היינו משום דלענין איסור
 תקרובות מפיגול ילפינן לה, דדוקא במחשבת
 שלא לשמח מסקינן דא"א למילף [לענין
 מחשבין מעלי"ט] מפיגול משום דמה לפגול
 שכן נוהג בכל הזבחים תאמר בשלי"ש דליכא
 אלא בפסח וזמאת, אצל לענין מחשבת חוץ

שנוהג נמי בכל הצהמות שפיר נלמד מפיגול
 וכן פירש"י ז"ל הא דילפינן חוץ מפנים
 דמפיגול ילפינן לה, אצל בשלי"ש דמשינוי
 בעלים יליף לה לפוס מסקנת ר"א ליחא
 אלא כמו בש"כ דלא שייך אלא במחשב על
 הזריקה.